

Preliminarus vertimas

**EUROPOS TARYBA
EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMAS**

ANTRASIS SKYRIUS

BYLA VARAPNICKAITĖ-MAŽYLIENĖ PRIEŠ LIETUVĄ

(Pareiškimo Nr. 20376/05)

SPRENDIMAS

STRASBŪRAS

2012 m. sausio 17 d.

Šis sprendimas taps galutinis pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį. Jame gali būti daromi redakcinio pobūdžio pataisymai.

Byloje Varapnickaitė-Mažylienė prieš Lietuvą

Europos Žmogaus Teisių Teismas (antrasis skyrius), posėdžiaujant kolegijai, sudarytai iš:

pirmininkės Françoise Tulkens,
teisėjų Danutės Jočienės,
Dragoljub Popović,
İşıl Karakaş,
Guido Raimondi,
Paulo Pinto de Albuquerque,
Helen Keller,

ir skyriaus kanclerio pavaduotojos Françoise Elens-Passos,
po svarstymo uždaramame posėdyje 2011 m. gruodžio 6 d.
skelbia tą dieną priimtą sprendimą:

PROCESAS

1. Bylą prieš Lietuvos Respubliką pradėjo Lietuvos pilietė Jolanta Varapnickaitė-Mažylienė (toliau – pareiškėja), kuri 2005 m. gegužės 20 d. Teismui pateikė pareiškimą (Nr. 20376/05) pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 34 straipsnį.

2. Pareiškėjai atstovavo Vilniuje praktikuojantis advokatas A. Marcinkevičius. Lietuvos Respublikos Vyriausybei (toliau – Vyriausybė) atstovavo jos atstovė E. Baltutytė.

3. Remdamasi Konvencijos 8 straipsniu pareiškėja teigė, kad buvo pažeista jos teisė į privataus gyvenimo gerbimą. Remdamasi 13 straipsniu ji taip pat teigė, kad neturėjo veiksmingos teisinės gynybos priemonės dėl tariamo jos privatumo pažeidimo.

4. 2007 m. gegužės 11 d. Antrojo skyriaus pirmininkė nusprendė perduoti pareiškimą Vyriausybei. Taip pat buvo nutarta iš karto spręsti dėl pareiškimo priimtumo ir esmės (Konvencijos 29 straipsnio 1 dalis).

FAKTAI**I. BYLOS APLINKYBĖS**

5. Pareiškėja gimė 1960 m. ir gyvena Vilniuje.

6. 2001 m. kovo 31 d. dienraštis „*Respublika*“ išspausdino pareiškėjos atvirą laišką Vaiko teisių apsaugos kontrolierei G. I., kuriame pareiškėja skundėsi dėl Vilniaus miesto Vaiko teisių apsaugos tarnybos (toliau – VTAT) vedėjos N. S. veiksmų. Iš dienraščio kopijos matyti, kad pareiškėja sumokėjo už laiško publikavimą. Laiškas buvo išspausdintas per visą laikraščio puslapį, jį sudarė dvidešimt keturios pastraipos.

7. Laiške pareiškėja skundėsi dėl VTAT veiksmų proceso dėl jos sūnaus globos¹ metu. Pareiškėja atskleidė savo ir sūnaus vardus bei pavardę, jo gimimo datą bei buvusio sutuoktinio vardus ir pavardę. Ji taip pat aprašė visą civilinės bylos tarp jos ir buvusio sutuoktinio dėl jos sūnaus gyvenamosios vietos chronologiją. Pareiškėja išsamiai aprašė, kas buvo pasakyta atitinkamo teismo posėdžio metu. Straipsnyje parašyta:

„Neatlaikęs tėvo psichologinio spaudimo <...> nuo 2000 m. kovo vaikas buvo gydomas Vaiko raidos centro psichiatrijos centro psichiatrijos skyriuje. Psichiatrių išvadoje, 2000 m. gegužės 17d. pateiktoje Vilniaus VTAT, pasakyta: „taip pat neigiamai veikia berniuko psichikos būseną tėvo formuojama neigiama nuostata motinos atžvilgiu“. Gydytojai paaiškino, kad mano sūnų gydė keturis kartus ilgiau nei įprasta dėl to, kad vaikas kuo ilgiau nebūtų žalojamas tėvo. Tik ligoninė aš galėjau matyti ir bendrauti su sūnumi, kai jis medikų dėka bent iš dalies buvo atribotas nuo kenkėjiškos, jo psichiką traumuojančios tėvo įtakos.“

8. Pareiškėja taip pat citavo vaikų reabilitacijos sanatorijos „Palangos gintaras“ gydytojo raštą. Rašte, kaip cituoja pareiškėja, rašoma:

„[Pareiškėjos sūnaus tėvas] nesusimokėjo už maitinimą, tačiau retkarčiais ateidavo į [sanatorijos] valgyklą ir suvalgydavo sūnui skirtą maistą <...> buvo atveju, kai tėvas neleisdavo gydytojui apžiūrėti sūnų, motyvuodamas, jog sūnus gydytojų vizitacijos metu turi „ilsėtis“. Tėvas despotiškai elgėsi su sūnumi, retkarčiais neleisdavo į procedūras, esant blogam orui išsiveždavo į mišką uogauti, motyvuodamas tuo, kad jo žinios ir nuomonė yra svarbiau už gydančio gydytojo. Liepos 17 d. tėvas ir sūnus susimušė. Po muštynių neleido² gydytojui apžiūrėti sūnų. <...> Sūnui paskirtas gydymo kursas laukiamo efekto nedavė, manome, jog to priežastis būtų tėvo savininkiškumas³. Sūnui reikalinga psichiatro priežiūra⁴.“

9. 2001 m. balandžio 3 d. dienraštyje „Lietuvos aidas“ buvo publikuotas straipsnis „Atimtas sūnus – didžiausias skausmas motinai“, kuriame pareiškėja atsakė į žurnalisto klausimus. Viso puslapio apimties straipsnyje ji papasakojo apie santykių su buvusiu vyru iširimą ir jų sūnaus globos⁵ klausimus. Pareiškėja atskleidė savo sūnaus, buvusio vyro ir procese dalyvavusių VTAT darbuotojų vardus ir pavardes. Atsakydama į žurnalisto klausimą, kodėl jos sūnus pasirinko gyventi su savo tėvu, pareiškėja teigė buvusi išvaryta iš savo namų ir turėjusi išsinuomoti kambarį kitoje vietoje. Pareiškėja taip pat citavo ištrauką iš seniūnijos inspektorės akto:

„Kai aš [seniūnijos inspektorė] apsilankiau pareiškėjos buvusio vyro namuose ir pamačiau, kaip berniukas bendrauja su tėvu, jautėsi didžiulė psichologinė įtampa ir neapykanta motinai, nors, kaip teigė vaikas, anksčiau labai mylėjo mamą, nes ji buvo gera, rūpinosi visa jų šeima⁶. Buvo aišku, kad vaikui, kuriam vienuolika metų, labai reikia mamos, bet jo tėvas formuoja neigiamą nuomonę apie ją⁷ <...>“

¹ Pagal bylos faktus procesas buvo ne dėl vaiko globos, o dėl gyvenamosios vietos nustatymo.

² Tiksliai citata: „labai nenoriai leido“.

³ Tiksliai citata: „per daug „rūpestinga“ ir įkyri tėvo globa“.

⁴ Tiksliai citata: „Sūnui rekomenduojama pastovi vaikų psichiatro ir psichologo priežiūra“.

⁵ Pagal bylos medžiagą turėtų būti „vaiko gyvenamosios vietos nustatymo“.

⁶ Tiksliai citata: „juo ir visa jų šeima“.

⁷ Tiksliai citata: „Jautėsi, kad jam, vienuolikos metų vaikui, labai reikia mamos, bet jis yra tėvo nuteiktas prieš ją, formuojama neigiama nuomonė apie ją“.

10. Tame pačiame straipsnyje pareiškėja vėl citavo pirmiau minėtą vaikų reabilitacijos sanatorijos „Palangos gintaras“ gydytojo raštą. Apskritai pareiškėja apie VTAT darbuotojus atsiliepė kritiškai, tvirtindama, kad „Lietuvos vaikų teisių „specialistai“ yra buvusios siuvėjos, inžinierės, agronomės, ekskavatorininkai ir berniukų kolonijų viršininkai”.

11. Vyriausybė nurodė, kad panašią informaciją, įskaitant savo sūnaus ir buvusio vyro vardus ir pavardes, pareiškėja atskleidė 2001 m. gegužės mėn. televizijos laidoje „Autodafe“. Vyriausybė buvo pasirengusi Teismui paprašius pateikti laidos įrašą, tačiau, jos nuomone, du „Respublikoje“ ir „Lietuvos aide“ publikuoti straipsniai buvo pakankamai iškalbingi.

12. 2001 m. birželio 15 d. dienraštyje „Lietuvos aidas“ buvo publikuotas straipsnis apie VTAT darbą, pavadintas „Patiriančios stresą darbe VTAT darbuotojos įsitikinusios, kad vaiko meilės nusipirkti neįmanoma“. Straipsnyje VTAT vedėja N. S. apibūdino kasdienius klausimus, su kuriais susiduria VTAT darbuotojai. Ji nurodė, kad iš viso Vilniuje gyvena maždaug 122 000 vaikų. Kaip vieną iš pasikartojančių dalykų vedėja paminėjo teismų procesus dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo ir atkreipė dėmesį į vaikų pažeidžiamumą teismuose. Paaikškindama tai vedėja teigė:

„<...> [D]abar teismas nagrinėja <...> bylą dėl trylikamečio paauglio¹<...>

Prieš kelerius metus išsiskyrusi motina dabar gyvena su kitu vyru <...>

Po skyrybų ši moteris ir jos buvęs vyras sudarė taikos sutartį, kurioje ji² pasižadėjo vaiką lankyti ir išlaikyti <...>

VTAT žiniomis, ši moteris retai susitikdavo su vaiku; vienoje TV laidoje prisipažino nežinanti sūnaus telefono <...>

Nors moteris teigė, kad jai neleidžiama su vaiku susitikinėti, <...> anot VTAT darbuotojų, pats vaikas nenori susitikti su motina <...>

Pasak [VTAT] darbuotojų, berniukas sakydavęs, kad <...> jo motina <...> retai jam skambinanti, mokykloje pradėjusi lankytis tik tada, kai vaikas ėmęs blogai mokytis <...>

Ar galima nusipirkti vaiko meilę šmeižiant institucijas ir tarnybas [?] <...>

Kodėl motina nenuėina prie mokyklos, nelaukia jo ten? <...>

„Galėtų atsiprašyti jo, pasakyti, kad jį labai myli“, – svarstė VTAT darbuotojos <...>

“Sename bute liko vaiko dviratis, pianinas; kodėl motina nepasiūlo vaikui paskambinti instrumentu nors keletą valandų per dieną?” – stebėjosi [VTAT] darbuotojos <...>“

13. Toliau straipsnyje cituojami išrašai iš vaiko ligos istorijos, kuriuos VTAT gavo iš Vaiko raidos centro Vaikų psichiatrijos skyriaus. Straipsnyje rašoma:

„[Psichiatrių] išvadoje nurodoma, kad šiuo metu berniukui geriausiai būtų gyventi su globėjais, nes tėvams reikalinga psichoterapinė pagalba. Išvadoje rašoma, kad

¹ Tikslī citata: „dabar teismas nagrinėja bylą, kurioje trylikametis paauglys „tardomas“ teismuose”.

² Straipsnyje žodžio „ji“ nėra – kalbama apie abu tėvus, o ne vien apie motiną.

berniukas priešišškai nusiteikęs motinos atžvilgiu, nes ši išdavė šeimą ištekdama už kito vyro. Be to, tarp dabartinio motinos vyro ir berniuko kilo konfliktų. Gydytojo nuomone, tikrasis tėvas iš berniuko per daug reikalauja, neleidžia jam bendrauti su kitais vaikais. Motina įtaria, kad sūnus nuo tėvo gali patirti seksualinę prievartą. Berniuką apžiūrėjus, tokių požymių nerasta. Toliau rašoma, kad berniukui gulint ligoninėje paskambino motina ir teigė dėl sūnaus elgesio atsisakanti atvykti į konsultacijas. Išrašant berniuką iš ligoninės, buvo planuojama jo išvyka su motina ir kitais vaikais į sodybą. Ten nuvykęs berniukas rado dabartinį motinos vyrą ir dėl to susijaudino. Kilo konfliktas, per kurį vyras berniukui sudavė. Vaikui grįžus į ligoninę <...> motina tampė jį už plaukų ir kandžiojo. Gydytojams ji aiškino, kad taip gynėsi nuo vaiko. Greitai VTAT darbuotojai apsilankys dar viename teismo posėdyje, kuriame, matyt, bus nuspręsta, su kuo berniukui geriau gyventi.“

14. Straipsnyje nenurodomi jokie vardai, neatskleidžiama jame minimų asmenų gyvenamoji vieta.

15. 2001 m. birželio 15 d., reaguodama į pareiškėjos skundą dėl VTAT darbuotojų veiksmų proceso dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo metu, Vaiko teisių apsaugos kontrolierė savo pažymoje rašė:

„<...> VTAT darbuotojai neišnaudojo visų priemonių, kad apsaugotų berniuko interesus <...> Greta <...> tėvo psichologinio spaudimo <...> vaiką neigiamai veikė ir motinos elgesys: motinos elgesys išvykoje, kurią pasiūlė organizuoti pats sūnus, kuomet nesilaikant gydytojų rekomendacijų susitikime dalyvavo dabartinis jos vyras, ir tai išprovokavo neigiamą sūnaus reakciją <...> Pareiškėjos ir jos sūnaus santykiai, kurie buvo pradėję šiltėti, nutrūko. Sūnus kategoriškai atsisakė bendrauti su motina. Po šių įvykių Vaiko raidos centre vykusio pasitarimo metu atsižvelgiant į <...> vaiko išreikštą pageidavimą <...>, buvo nutarta berniuką iš gydymo įstaigos išrašyti su tėvu ir rekomenduoti sanatorinį gydymą. Priėmus šį sprendimą motina pradėjo tampyti berniuką už plaukų, kandžioti (po to aiškino, kad ji gynėsi) ir pan.“

16. Pažymyje kontrolierė paragino VTAT panaudoti visas teisės aktais suteiktas galimybes sprendžiant šiuos vaiko teisių klausimus. Pareiškėjos buvęs vyras buvo įspėtas, kad netrukdytų savo sūnui bendrauti su motina ir kitais vaikais.

Pareiškėja buvo įspėta, kad, sprendžiant ginčus dėl sūnaus gyvenamosios vietos nustatymo ar bendravimo su juo, turi būti gerbiami vaiko norai. Galiausiai kontrolierė pabrėžė, kad „paviešindama visuomenės informavimo priemonių pagalba informaciją apie jos ir buvusio sutuoktinio santykius, jo savybes, taip pat kitą informaciją apie buvusią šeimą, vaiko savybes ir pan., ko pasekoje vaikas patiria neigiamą aplinkinių žmonių reakciją, negali laisvai bendrauti su bendraamžiais, [pareiškėja] pažeidžia jo teisę į asmeninį gyvenimą, asmens neliečiamybę ir laisvę.“

17. Pareiškėja teigia, kad 2001 m. birželio 18 d.¹ „Lietuvos aidas“ išspausdino atsiprašymą dėl 2001 m. birželio 15 d. straipsnio.

18. 2001 m. rugsėjo 4 d. atsakydamas į pareiškėjos skundą Vaiko raidos centro direktorius ją informavo, kad 2001 m. birželio 15 d. straipsnyje atskleidžiamas pareiškėjos sūnaus ligos istorijos duomenis VTAT pasielgė neetiškai.

19. Pareiškėja skundu kreipėsi į Žurnalistų etikos inspektorių, kuris 2001 m. spalio 11 d. priėmė sprendimą. Sprendime inspektorius įspėjo „Lietuvos aidą“ redakciją:

¹ Pagal bylos medžiagą turėtų būti 2003 m. balandžio 18 d..

„[2001 m. birželio 15 d.] publikacijoje esama teiginių, kuriuos galima vertinti kaip [pareiškėjos] garbės ir orumo įžeidimą. Nors publikacijoje lyg ir laikomasi anonimiškumo, iš tikrųjų pareiškėja atpažįstama, o jos veiksmai ir gyvenimas apibūdinami vienpusiškai, stengiantis sudaryti neigiamą įspūdį.“

20. Pareiškėja VTAT pareiškė ieškinį dėl žalos atlyginimo. Ji skundėsi dėl informacijos apie jos privatų gyvenimą ir nepilnamečio sūnaus sveikatą atskleidimo žurnalistams. Pareiškėja reikalavo 50 000 litų (maždaug 14 480 eurų) neturtinės žalos atlyginimo.

21. 2002 m. gegužės 7 d. pareiškėja paprašė Vilniaus miesto 2 apylinkės teismo iškviesti tris liudytojus, kurie ją atpažino iš ginčijamame straipsnyje pateiktos informacijos. Tie trys liudytojai buvo privatus asmuo R. V., Vaiko raidos centro direktorius ir vaikų psichiatras iš Vaiko raidos centro.

22. 2003 m. gruodžio 15 d. Vilniaus miesto 2 apylinkės teismas atmetė pareiškėjos ieškinį. Teismas nustatė, kad 2001 m. birželio 15 d. straipsnyje nebuvo jokių duomenų, leidžiančių identifikuoti pareiškėją. Tiksliau, straipsnyje nebuvo paminėtas nei pareiškėjos vardas ar pavardė, nei jos sūnaus, buvusio ar dabartinio sutuoktinio vardai ar pavardės. Jame nebuvo paminėta ir kita informacija – specialybė, darbovietė, užimamos pareigos, išvaizda, gyvenamoji vieta, kuri būtų leidusi identifikuoti pareiškėją arba kitus jos šeimos narius. Taigi padaryta išvada, kad pareiškėja neįrodė, jog VTAT tyčia atskleidė informaciją apie pareiškėjos privatų gyvenimą.

23. 2004 m. birželio 18 d. Vilniaus apygardos teismas paliko šį sprendimą nepakeistą. Teismo nuomone, pareiškėja neįrodė, kad straipsnyje kalbama apie jos privatų gyvenimą. Dėl 2001 m. spalio 11 d. Žurnalistų etikos inspektoriaus sprendimo apygardos teismas pabrėžė, kad inspektorius priėmė sprendimą po to, kai pati pareiškėja pateikė rašytinį skundą, kuriame nurodė, kad ginčijamame straipsnyje pateikta informacija apie jos ir jos sūnaus privatų gyvenimą. Teismo nuomone, jei nebūtų gautas pareiškėjos skundas, inspektorius nebūtų galėjęs iš straipsnio atpažinti pareiškėjos ar jos sūnaus. Taip pat įvertintas ir 2001 m. rugsėjo 4 d. Vaiko raidos centro laiškas, atsižvelgus į tai, kad laišku buvo tikrai atsakyta į pareiškėjos skundą. Iš dokumento turinio nebuvo galima daryti išvados, kad Vaiko raidos centro darbuotojai be sufleravimo būtų atpažinę pareiškėją ar jos sūnų.

24. 2004 m. lapkričio 29 d. Aukščiausiasis Teismas atmetė pareiškėjos kasacinį skundą. Jis pakartojo žemesnės instancijos teismų išvadas, kad iš straipsnyje pateiktų detalių pareiškėja nebuvo aiškiai atpažįstama. Aukščiausiasis Teismas taip pat atmetė pareiškėjos tvirtinimą, kad inspektorius ir gydymo įstaiga (18 ir 19 pastraipos pirmiau) įrodė, kad ją buvo galima atpažinti iš ginčijamo straipsnio teksto. Aukščiausiojo Teismo nuomone, nei inspektoriaus sprendimas, nei gydymo įstaigos atsakymas nėra privalomi ar turintys prejudicinės galios teismams aktai. Šie dokumentai buvo vertinami kaip rašytiniai įrodymai civilinėje byloje, tačiau jie nėra norminiai aktai.

25. Tačiau tą pačią dieną priimtoje atskirojoje nutartyje Aukščiausiasis Teismas nusprendė informuoti VTAT¹ apie savo nepritarimą jos darbuotojų veiksams. Aukščiausiasis Teismas pabrėžė:

„<...> ieškinio [dėl pareiškėjos privatumo pažeidimo] atmetimo dėl jo neįrodymo faktas savaime nesuponuoja išvados, kad VTAT darbuotojų veiksmai teikiant informaciją visuomenės informavimo priemonei apie buvusių sutuoktinių tarpusavio santykius ir tarpusavio santykių įtaką vaiko teisėms ir interesams yra visiškai toleruotini, pripažintini pagrįstais ir atitinkančiais vaiko interesus. <...>

[VTAT] funkcija yra garantuoti vaiko teisių apsaugą <...>. Situacija, kai [VTAT darbuotojai] viešai ir pakankamai detalai [masinės informacijos priemone] komentuoja konkretaus vaiko aplinkos, sveikatos būklės problemas, negali būti pripažįstama atitinkančia vaiko interesus. Nors <...> ieškinys atmetas neįrodžius, kad <...> aplinkiniai pagal straipsnio faktus gali atpažinti ieškovę ar jos [nepilnametį] vaiką, akivaizdu, kad straipsnio paskelbimo metu būdamas jau beveik 13 metų amžiaus pats vaikas suvokia jog straipsnyje viešai analizuojamos jo tėvų tarpusavio santykių problemos, apibūdinama jo paties sveikatos būklė. Tokių detalių² paviešinimas negali vaikui nesuteikti išgyvenimų, nepatogumų, įtampų, nepasitenkinimo tėvų elgesiu jausmo <...>. Šioje konkrečioje situacijoje paviešinti vaiko aplinkos bei jo sveikatos problemas nebuvo pagrindo ir visuomenės teisėto intereso žinoti <...>.

Pripažintina, kad <...> [VTAT darbuotojų] veiksmai pateikiant masinės informacijos priemonei duomenis apie konkrečius su konkrečiais asmenimis susietus faktus <...> neatitiko nepilnamečio vaiko interesų <...>“

II. BYLAI REIKŠMINGA VIDAUS TEISĖ IR PRAKTIKA

26. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 22 straipsnyje nustatyta:

„Žmogaus privatus gyvenimas neliečiamas. <...>

Įstatymas ir teismas saugo, kad niekas nepatirtų savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį ir šeimyninį gyvenimą, kėsinosi į jo garbę ir orumą.“

27. Konstitucijos 30 straipsnyje garantuojama teisė kreiptis į teismą ir nustatyta, kad asmeniui padarytos materialinės ir moralinės žalos atlyginimą nustato įstatymas.

28. Civilinio kodekso 7¹ straipsnyje, galiojusiame iki 2001 m. birželio 30 d., dėl moralinės žalos atlyginimo numatyta:

„Masinės informacijos priemonės, organizacijos ar asmenys, paskelbę tikrovės neatitinkančias žinias, žeminančias asmens garbę ir orumą, taip pat be asmens sutikimo informaciją apie jo asmeninį gyvenimą, atlygina moralinę žalą, kurios dydį kiekvienu atveju nuo penkių šimtų iki dešimties tūkstančių litų nustato teismas.

Teismas, nustatydamas moralinės žalos, išreikštos pinigais, dydį, atsižvelgia į žalą patyrusio asmens turtinę padėtį, teisės pažeidimo sunkumo laipsnį, teisės pažeidimo pasekmes ir kitas turinčias reikšmės aplinkybes.“

¹ Pagal bylos faktus LAT nusprendė informuoti Vilniaus miesto savivaldybės administracijos vadovą.

² Turi būti „problemų“.

29. Bylai reikšmingu metu galiojusio Visuomenės informavimo įstatymo atitinkamose nuostatose buvo numatyta:

14 straipsnis. Privataus gyvenimo apsauga

„1. Rengiant ir platinant viešąją informaciją, privaloma užtikrinti žmogaus teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo asmeninis ir jo šeimos gyvenimas.

2. Informaciją apie privatų gyvenimą galima skelbti, išskyrus šio straipsnio 3 dalyje nurodytus atvejus, tik to žmogaus sutikimu ir jeigu informacijos paskelbimas nedaro jam žalos.

3. Informacija apie privatų gyvenimą gali būti skelbiama be žmogaus sutikimo tais atvejais, kai informacijos paskelbimas nedaro žalos asmeniui arba kai informacija padeda atskleisti įstatymų pažeidimus ar nusikaltimus, taip pat kai informacija yra pateikiama nagrinėjant bylą atvira teismo procese. [...]“

54 straipsnis. Materialinės ir moralinės žalos atlyginimas

„1. Viešosios informacijos rengėjas ir (ar) platintojas, paskelbęs be fizinio asmens sutikimo informaciją apie jo privatų gyvenimą <...>, taip pat paskelbęs tikrovės neatitinkančią, žeminančią asmens garbę ir orumą informaciją, atlygina asmeniui padarytą moralinę žalą įstatymų nustatyta tvarka. Moralinės žalos atlyginimo dydis negali viršyti 10 tūkstančių litų, išskyrus atvejus, kai teismas nustato, kad tikrovės neatitinkanti, asmens garbę ir orumą žeminanti informacija buvo paskelbta tyčia. Tokiais atvejais teismo sprendimu ši suma gali būti padidinta, bet ne daugiau kaip 5 kartus. Kiekvienu atveju priteisiama suma negali būti didesnė kaip 5 procentai viešosios informacijos rengėjo ir (ar) platintojo metinių pajamų. <...>“

4. Teismas, nustatydamas moralinės žalos, išreikštos pinigais, dydį, atsižvelgia į žalą padariusio asmens turtinę padėtį, teisės pažeidimo sunkumą, teisės pažeidimo pasekmes ir kitas turinčias reikšmės aplinkybes. <...>“

30. Sveikatos sistemos įstatymo 52 straipsnyje, draudžiančiame atskleisti informaciją apie asmens sveikatą, galiojusiame bylai reikšmingu metu, buvo numatyta:

„1. Asmens sveikatos informacijos viešumas yra ribojamas norint užtikrinti asmens privataus gyvenimo ir jo asmens sveikatos paslapties neliečiamumą.

2. Draudžiama skelbti visuomenės informavimo priemonėse informaciją apie asmens sveikatą be raštiško jo sutikimo. <...>

3. Asmens ar visuomenės sveikatos priežiūros specialistams draudžiama <...> pažeisti asmens privataus gyvenimo ar asmens sveikatos informacijos, <...> kurią jie sužinojo eidami profesines pareigas, konfidencialumą. <...>“

31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 1998 m. gegužės 15 d. nutarime Nr. 1 „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 7, 7¹ straipsnių ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo taikymo teismų praktikoje nagrinėjant garbės ir orumo gynimo civilines bylas, kiek reikšminga šiai bylai, konstatuota:

„18. <...> Privataus asmens teisės yra ginamos, kai nustatoma, jog informacija apie asmens privatų gyvenimą yra paskelbta be asmens sutikimo ir nesant teisėto visuomenės intereso. Teisėtas visuomenės interesas suprantamas kaip visuomenės teisė gauti informaciją apie įstatymo saugomą žmogaus privatų gyvenimą tais atvejais, kai būtina apsaugoti kitų asmenų teises ir laisves nuo neigiamų pasekmių. Asmens teisės yra ginamos nepriklausomai nuo to, ar paskelbta informacija apie asmens privatų gyvenimą žemina jo garbę ir orumą, ar nežemina.“

32. Toliau nutarime konstatuojama, kad viešosios informacijos rengėjas ar asmenys, be žmogaus sutikimo paskelbę informaciją apie jo privatų gyvenimą, atlygina moralinę žalą.

33. Civilinio proceso kodekso 299 straipsnyje nustatyta, kad jei teismas nagrinėdamas civilinę bylą padaro išvadą, kad asmenys pažeidė įstatymus ar kitas teisės normas, jis priima atskirą nutartį ir nusiunčia ją atitinkamoms institucijoms ar pareigūnams, informuodamas juos apie pažeidimus. Pagal teisės doktriną atskirosios nutarties tikslas – atkreipti dėmesį į galimus teisės pažeidimus ir ginti viešąjį interesą.

TEISĖ

I. DĖL KONVENCIJOS 8 STRAIPSNIO PAŽEIDIMO

34. Pareiškėja skundėsi, kad VTAT atskleidė informaciją apie jos privatų gyvenimą ir jos nepilnamečio sūnaus sveikatos būklę. Pareiškėja rėmėsi Konvencijos 8 straipsniu, kuriame nustatyta:

„1. Kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, <...>

2. Valstybės institucijos neturi teisės apriboti naudojimosi šiomis teisėmis, išskyrus įstatymo numatytus atvejus ir kai tai būtina demokratinėje visuomenėje <...> kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti <...>.“

A. Šalių teiginiai

1. Pareiškėja

35. Pareiškėja įrodinėjo, kad 2001 m. birželio 15 d. „*Lietuvos aidas*“ straipsnyje VTAT paskleidė žeminančią informaciją apie jos ir jos sūnaus gyvenimą, taip pažeisdama jos teisę į privatumą.

36. Pareiškėjos teigimu, iš straipsnio teksto ją buvo galima atpažinti. Straipsnyje buvo nurodytas vaiko gydymo įstaigos pavadinimas ir žodis žodinė cituojama jo ligos istorija. Be to, tai, kad ginčijamas straipsnis buvo susijęs su pareiškėja, patvirtino 2001 m. balandžio 18 d.¹ „*Lietuvos aidas*“ išspausdintas atsiprašymas ir 2001 m. rugsėjo 4 d. atsakymas iš Vaiko raidos centro.

2. Vyriausybė

37. Vyriausybė įrodinėjo, kad į pareiškėjos privatus ir šeimos gyvenimas nebuvo pažeistas. Konkrečiau, ginčijamame straipsnyje nebuvo vardų, pavardžių ar kitos identifikuojančios informacijos, kuri leistų patvirtinti pareiškėjos teiginį, kad ji buvo atpažįstama iš tos publikacijos. Be to, iš [publikacijos] pavadinimo ir turinio matyti, kad jos tema buvo bendri

¹ Pagal bylos medžiagą turėtų būti 2003 m. balandžio 18 d..

klausimai, su kuriais VTAT susiduria kasdieniame darbe. Ginčijamas aprašymas, tariamai apibūdinantis pareiškėjos šeimos problemas ir užėmęs maždaug trečdalį straipsnio, buvo pateiktas tik kaip pavyzdys, norint parodyti, kad VTAT darbuotojai dalyvauja ginčiuose ir teismo posėdžiuose bylose dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo.

38. Vyriausybės nuomone, vidaus teismai tinkamai išnagrinėjo pareiškėjos skundus ir priėjo pagrįstą išvadą, jog nebuvo svarių įrodymų, kuriais remiantis būtų buvę galima konstatuoti, kad pareiškėja buvo atpažįstama iš 2001 m. birželio 15 d. straipsnio „*Lietuvos aide*“. Vyriausybė taip pat rėmėsi vidaus teismo sprendimu, kuriuo inspektorius¹ išvada ir 2001 m. rugsėjo 4 d. gydytojų atsakymas atmesti kaip neįtikinantys įrodymai. Be to, konstatavus, kad straipsnyje nebuvo informacijos apie pareiškėjos privatų ir šeimos gyvenimą, teismams neberekėjo spręsti, ar buvo teisėtas interesas publikuoti informaciją. Dar daugiau, civilinėje byloje nebuvo įrodymų, kad VTAT darbuotojai būtų atskleidę kokią nors informaciją apie konkretų asmenį – ar tai būtų pareiškėja, ar kiti nežinomi asmenys.

39. Vyriausybei buvo ypač svarbu atkreipti Teismo dėmesį į tai, kad iki 2001 m. birželio 15 d. straipsnio publikavimo pareiškėja laisva valia bendravo su žiniasklaida, paviešindama savo ir savo sūnaus privataus gyvenimo detales. Viešas kreipimasis ir straipsnis, kuriuos ji publikavo „*Respublikoje*“ ir „*Lietuvos aide*“, atitinkamai, 2001 m. kovo 31 d. ir balandžio 3 d., buvo labai informatyvūs, kiek tai susiję su jos, jos buvusio vyro ir jų sūnaus privačiu ir šeimos gyvenimu. Juose buvo asmeninės informacijos, pavyzdžiui, pareiškėjos, jos buvusio vyro ir jų sūnaus vardai ir pavardės. Be to, juose taip pat paminėta, kad dėl su juo susijusių tėvų ginčų vaikui taikytas psichiatrinis gydymas. Iš tų straipsnių paaiškėjo, kad pareiškėja, kuri pagal bylos medžiagą yra žurnalistė, turėjo didelių šeimos problemų, susijusių su vaiko gyvenamąja vieta bei jos galimybe bendrauti su sūnumi, ir, užuot laukusi, kol klausimą išspręs teismai, kreipėsi į žiniasklaidos priemones.

B. Teismo vertinimas

1. Priimtinumas

40. Teismas mano, kad pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies a punktą šis skundas nėra aiškiai nepagrįstas. Taip pat jis pažymi, kad jis nėra nepriimtinas kokių nors kitų pagrindu. Todėl jis turi būti paskelbtas priimtinu.

2. Bylos esmė

(a) Taikytini principai

41. Teismas primena, kad „privataus gyvenimo“ sąvoka pagal Konvencijos 8 straipsnį yra plati ir apima, *inter alia*, teisę užmegzti ir

¹ Žurnalistų etikos inspektorius.

puoselėti santykius su kitais žmonėmis (žr. *Niemietz v. Germany*, 1992-12-16, § 29, Series A no. 251-B). Ji taip pat apima su pacientu susijusią asmeninę informaciją (žr. *I. v. Finland*, Nr. 20511/03, § 35, 2008-07-17).

42. Teismas yra konstatavęs, kad sprendžiant, ar byla nagrinėtina valstybės pozityviosios pareigos imtis pagrįstų ir tinkamų priemonių užtikrinti pareiškėjo teises pagal 8 straipsnio 1 dalį atžvilgiu, ar pagal 2 dalį pagrįsto viešosios valdžios institucijų įsikišimo atžvilgiu, taikytini principai yra labai panašūs. Abiem atvejais reikia atsižvelgti į teisingą pusiausvyrą, kuri turi būti išlaikoma tarp konkuruojančių asmens ir visuomenės interesų (žr. *Von Hannover v. Germany*, Nr. 59320/00, § 57, ECHR 2004-VI). Be to, nustatant šią pusiausvyrą tam tikros reikšmės gali turėti 8 straipsnio 2 dalyje minimi tikslai (žr. *Rees v. the United Kingdom*, 1986-10-17, § 37, Series A no. 106).

43. Turi būti išlaikoma pusiausvyra tarp privataus gyvenimo apsaugos ir, be kita ko, Konvencijos 10 straipsnyje garantuojamos saviraiškos laisvės. Šiuo atžvilgiu Teismas pabrėžia spaudos pareigą teikti informaciją ir idėjas visuomenei svarbiais klausimais (žr., tarp daugelio sprendimų, *Observer and Guardian v. the United Kingdom*, 1991-11-26, § 59, Series A no. 216). Tačiau Teismas pažymi, kad reikia iš esmės skirti diskusijai demokratinėje visuomenėje svarbių faktų, netgi prieštarų, skelbimą nuo pigaus turinio teiginių apie asmens privatą gyvenimą kūrimo (žr. *Biriuk v. Lithuania*, Nr. 23373/03, § 38, 2008-11-25). Dėl asmens privataus gyvenimo gerbimo Teismas primena esminę jo apsaugos svarbą, siekiant užtikrinti kiekvieno žmogaus asmenybės vystymąsi. Ši apsauga taikoma platesniam individų ratui, nei asmens šeima, ir apima socialinę dimensiją (žr. pirmiau cituotą *Von Hannover*, § 69).

44. Konkrečiau, Teismas jau yra nusprendęs, kad asmens duomenų, jau nekalbant apie medicininius duomenis, apsauga yra ypatingai svarbi asmens naudojimuisi Konvencijos 8 straipsnyje garantuojama teise į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą. Pagarba sveikatos duomenų konfidencialumui yra esminis visų Konvencijos Susitariančiųjų Šalių teisinių sistemų principas. Tokių duomenų atskleidimas gali itin neigiamai paveikti asmens privatą ir šeimos gyvenimą bei socialinę ir darbo situaciją, sukeldamas tam asmeniui gėdą ir pavojų būti atstumtam (žr. *Z v. Finland*, 1997-02-25, §§ 95–96, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-I).

(b) Bendrųjų principų taikymas šioje byloje

45. Vertindamas šios bylos aplinkybes Teismas primena, kad 2001 m. birželio 15 d. „*Lietuvos aide*“ buvo publikuotas straipsnis. Pareiškėja tame straipsnyje atpažino save ir savo sūnų. Teismas turi išnagrinėti, ar pareiškėja iš tiesų buvo atpažįstama iš minėto straipsnio.

46. Teismas konstatuoja, kad, kaip tvirtino Vyriausybė, straipsnyje buvo aprašytos bendro pobūdžio problemos, su kuriomis, gindama vaikų teises, VTAT susiduria kasdienėje veikloje. Visgi jis pastebi, kad kaip klausimų, su kuriais dirba tarnyba, pavyzdį VTAT vedėja paminėjo civilinę bylą, kurioje pareiškėjos sūnaus amžiaus berniukas dalyvavo teismo procese dėl jo gyvenamosios vietos [nustatymo]. Tokioje situacijoje išlieka klausimas, ar

ši aplinkybė ir kiti straipsnyje apibūdinti faktai leido iš jų atpažinti pareiškėjos sūnų.

47. Dėl ginčijamame straipsnyje vartojamos kalbos Teismas pažymi, kad VTAT vedėja nei vienoje vietoje neatskleidė pareiškėjos, jos sūnaus ar jo tėvo vardų ar pavardžių. Nenurodyti ir jų inicialai. Atsižvelgdamas į tai, kad straipsnyje buvo aprašyti klausimai, su kuriais susiduria Vilniaus VTAT, o remiantis publikacija Vilniuje, įskaitant pareiškėjos sūnų, gyvena maždaug 122 000 vaikų, Teismas nėra linkęs konstatuoti, kad pareiškėja ar jos sūnus buvo pakankamai atpažįstami iš to straipsnio (žr., priešingai, pirmiau cituotą *Biriuk*, § 41). Be to, nors Teismas su nerimu pažymi, kad aptariamoje publikacijoje VTAT atskleidė berniuko ligos istorijos duomenis, jis vis dėlto konstatuoja, kad toje ligos istorijoje nurodyta diagnozė buvo nepakankamai išskirtinė, kad pareiškėjos sūnų iš jos būtų galėję atpažinti su juo susijusiam procese nedalyvaujantys asmenys.

48. Taip pat pažymėtina, kad pareiškėjos teiginius, jog ji buvo atpažįstama iš straipsnio, atmetė vidaus teismai; jų vertinimas neatrodo savavališkas. Teismas taip pat pažymi, kad straipsnyje nebuvo paminėta jokia kita informacija – pareiškėjos profesija, darbovietė, užimamos pareigos, išvaizda, gyvenamoji vieta. Be to, Teismas taip pat atsižvelgia į tai, kad beveik visa ginčijama informacija, susijusi su pareiškėjos privačiu gyvenimu ir jos sūnaus sveikata, jau buvo paskleista viešojoje erdvėje (žr. 7–9 pastraipas pirmiau). Taigi Teismas daro išvadą, kad publikacijos turinys neleido identifikuoti pareiškėjos ar jos sūnaus. Todėl pareiškėjos ir jos sūnaus privatus gyvenimas nebuvo pažeistas pagal Konvencijos 8 straipsnį.

Taigi Konvencijos 8 straipsnis nebuvo pažeistas.

II. DĖL KONVENCIJOS 13 STRAIPSNIO PAŽEIDIMO

49. Be to, pareiškėja skundėsi, kad teismai atsisakė ginti jos teisę į privatumą. Ji rėmėsi Konvencijos 13 straipsniu, kuriame numatyta:

„Kiekvienas, kurio teisės ir laisvės, nustatytos šioje Konvencijoje, yra pažeistos, turi teisę pasinaudoti veiksminga teisinės gynybos priemone kreipdamasis į valstybės instituciją nepriklausomai nuo to, ar tą pažeidimą asmenys padarė eidami savo oficialias pareigas.“

1. Šalių teiginiai

(a) Pareiškėja

50. Pareiškėja įrodinėjo, jog teismai dėmesį sutelkė į tai, kad 2001 m. birželio 15 d. „*Lietuvos aide*“ publikuotame straipsnyje nebuvo minimas jos vardas, nors 2001 m. balandžio 18 d.¹ publikuodamas atsiprašymą pats dienraštis pripažino, kad atskleista informacija buvo susijusi su pareiškėja. Pareiškėjos nuomone, teismai taip pat neatsižvelgė į tai, kad valstybės institucija žiniasklaidai atskleidė jos privačius duomenis.

¹ Pagal bylos medžiagą turėtų būti 2003 m. balandžio 18 d..

51. Pareiškėja teigė, kad patvirtinės žemesnės instancijos teismų išvadas, kuriose konstatuota, kad iš straipsnio turinio neįmanoma atpažinti asmens, su kuriuo buvo susijusi informacija, Aukščiausiasis Teismas priėmė atskirąją nutartį, kurioje pats sau prieštaravo. Pareiškėja teigė, kad priimdamas atskirąją nutartį Aukščiausiasis Teismas pripažino, kad jos ir jos sūnaus teisės buvo pažeistos. Kitaip tokia nutartis neturėtų pagrindo ir būtų beprasmė.

52. 2007 m. spalio 22 d., atsikirdama į Vyriausybės poziciją dėl pareiškimo priimtumo ir esmės, pareiškėja taip pat teigė, kad nagrinėdami bylą dėl tariamai pažeistos jos teisės į privatumą vidaus teismai buvo nepakankamai aktyvūs. Pareiškėja kritikavo Vilniaus 2 apylinkės teismą dėl to, kad šis atmetė jos 2002 m. gegužės 7 d. prašymą iškviesti tris liudytojus, kad ji galėtų įrodyti, jog ji ir jos sūnus buvo atpažįstami iš nagrinėjamo straipsnio.

(b) Vyriausybė

53. Vyriausybė ginčijo pareiškėjos argumentus. Ji teigė, kad pareiškėja turėjo veiksmingą teisinę gynybos priemonę savo privatumui ginti. Pareiškėjos skundas buvo išnagrinėtas vidaus teismų, o nepalanki bylinėjimosi baigtis nereiškia, kad nebuvo veiksmingos teisinės gynybos priemonės.

54. Pasisakydama dėl 2004 m. lapkričio 29 d. Aukščiausiojo Teismo atskirosios nutarties Vyriausybė teigė, kad tokia nutartis buvo tik procesinė reagavimo į pažeidimus ir esminius valstybės institucijų darbo trūkumus priemonė ir ji nebūtinai tiesiogiai susijusi su bylos esme. Aukščiausiojo Teismo iniciatyva ir veiksmai, atkreipiant dėmesį į nagrinėjamus pažeidimus, buvo susiję tik su viešojo intereso gynimu, tai yra, šioje byloje – vaiko interesų apsauga. Taigi, anot Vyriausybės, kadangi atskirojoje nutartyje neminima nei pareiškėja, nei jos sūnus, ji buvo labiau bendrojo nei individualaus pobūdžio. Todėl šioje byloje dvi Aukščiausiojo Teismo nutartys, nors ir priimtos tą pačią dieną, turi būti vertinamos atskirai.

55. Galiausiai Vyriausybė pažymėjo, kad pareiškimo formuliere pareiškėja nesiskundė dėl negalėjimo iškviesti liudytojus.

2. Teismo vertinimas

56. Teismas pakartoja, kad Konvencijos 13 straipsnyje garantuojamas teisinės gynybos priemonės, kuria užtikrinama Konvencijoje įtvirtintų teisių ir laisvių esmė, nepriklausomai nuo to, kokia forma jos garantuojamos vidaus teisinėje sistemoje, prieinamumas nacionaliniu lygmeniu. Taigi pagal 13 straipsnį reikalaujama, kad įtvirtinta vidaus teisinės gynybos priemonė leistų išspręsti „įrodomo reikalavimo“ pagal Konvenciją esmę ir suteikti tinkamą žalos atlyginimą. 13 straipsnyje įtvirtintos priemonės veiksmingumas nesusijęs su pareiškėjo atžvilgiu neabejotinai palankia baigtimi. Taip pat, net jeigu vienos priemonės nepakanka, kad būtų įgyvendinti 13 straipsnio reikalavimai, jie gali būti įgyvendinti vidaus teisėje nustatytų priemonių visuma. Todėl kiekvienu atveju būtina nustatyti, ar vidaus teisėje numatyta bylos šalims prieinama priemonė yra

„veiksminga“, užkertant kelią tariamam pažeidimui ar jo tąsai, arba suteikiant atitinkamą žalos atlyginimą už bet kokią jau įvykusį pažeidimą (žr. *Sürmeli v. Germany* [GC], Nr. 75529/01, § 98, ECHR 2006-VII).

57. Pareiškėja iš esmės teigia, kad Vyriausybė turi pozityviąją pareigą suteikti veiksmingą Konvencijoje garantuojamų teisių apsaugą. Atsižvelgiant į Konvencijos 10 straipsnio sąlygas, veiksmingos teisinės gynybos priemonės žiniasklaidos kišimosi į privatumą atžvilgiu nebuvimas reiškia nesugebėjimą veiksmingai užtikrinti Konvencijos 8 straipsnyje garantuojamą jos teisę į privataus gyvenimo gerbimą (žr. *Earl and Countess Spencer v. the United Kingdom*, Nr. 28851/95 ir 28852/95, 1998-01-16 Komisijos sprendimas, Decisions and Reports 92-A, p. 56).

58. Vertindamas šios bylos aplinkybes Teismas pastebi, kad pareiškėjos bylos nagrinėjimo metu privatumo apsaugos teisinė bazė egzistavo (žr. 26–32 pastraipas pirmiau). Teismas taip pat konstatuoja, kad pareiškėjos byla išnagrinėjo trijų pakopų teismai. Vien tai, kad jos skundai buvo atmesti dėl įrodymų trūkumo, nereiškia, kad ši priemonė yra neveiksminga.

59. Dėl tą pačią dieną, kaip ir nutartis dėl bylos esmės, kuria pareiškėjos kasacinis skundas buvo atmestas, priimtose atskirosios Aukščiausiojo Teismo nutarties Teismas konstatuoja, kad toje nutartyje Aukščiausiasis Teismas atkreipė dėmesį į bendro pobūdžio klausimą, kad VTAT privalo gerbti sveikatos duomenų slaptumą. Kaip paaiškino Vyriausybė, kasacinis teismas ėmėsi šios priemonės, kad panašaus aplaidumo būtų išvengta ateityje. Šiomis aplinkybėmis Teismas atsižvelgia į savo išvadą, kad pareiškėja neįrodė esanti Konvencijos 8 straipsnio pažeidimo auka (žr. 47 ir 48 pastraipas pirmiau).

60. Galiausiai pareiškėja kritikavo apylinkės teismą dėl to, kad šis atsisakė iškviesti tris liudytojus, kad ji galėtų įrodyti savo teiginį, jog buvo atpažįstama iš nagrinėjamo straipsnio. Šiuo atžvilgiu Teismas pažymi, kad tame prašyme pareiškėja nurodė tris asmenis: Vaiko raidos centro direktorių ir psichiatrą bei dar vieną asmenį. Teismas mano esant logišką, kad pirmi du asmenys būtų galėję atpažinti pareiškėją, kadangi jie iš esmės dalyvavo rengiant išvadą apie pareiškėjos sūnaus sveikatą. Be to, nepakankama įrodomoji dviejų gydytojų parodymų vertė dėl priežasčių, su kuriomis Teismas nėra pasirengęs nesutikti, patvirtinta ir Vilniaus apygardos teismo (žr. 23 pastraipą pirmiau). Taip pat pažymėtina, kad nei prašyme vidaus teismui, nei savo pastabose Teismui pareiškėja nenurodė, kas buvo trečiasis asmuo. Galiausiai šį klausimą pareiškėja iškėlė tik atsikirsdama į Vyriausybės poziciją; jis neminimas pirminiame pareiškimo formulire, kurį parengė tas pats advokatas.

61. Taigi ši pareiškimo dalis yra aiškiai nepagrįsta ir turi būti atmesta kaip nepriimtina pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 ir 4 dalis.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS

1. Vienbalsiai *skelbia* skundą dėl tariamo pareiškėjos teisės į privataus gyvenimo gerbimą priimtiniu, o likusią pareiškimo dalį – nepriimtina;
2. Penkiais balsais prieš du *nusprendžia*, kad Konvencijos 8 straipsnis nebuvo pažeistas.

Surašyta anglų kalba ir paskelbta raštu 2012 m. sausio 17 d., vadovaujantis Teismo Reglamento 77 taisyklės 2 ir 3 dalimis.

Kanclerio pavaduotoja
Françoise Elens-Passos

Pirmininkė
Françoise Tulkens

Pagal Konvencijos 45 straipsnio 2 dalį ir Teismo reglamento 74 taisyklės 2 dalį prie šio sprendimo pridedama teisėjų Pinto de Albuquerque ir Keller atskirosi nuomonė.

F.T
F.E.P.

ATSKIROJI TEISĖJŲ PINTO DE ALBUQUERQUE IR KELLER NUOMONĖ

1. Deja, mes negalime pritarti daugumos nuomonei. Mes manome, kad Vaiko teisių apsaugos tarnybos (VTAT) vedėjai neteisėtai atskleidus konfidencialią medicininę informaciją buvo pažeistas 8 straipsnis. Savo nuomonę paaiškinsime apžvelgdami taikytinas Konvencijos nuostatas ir principus bei pagal šiuos principus įvertindami faktus.

2. Trumpai tariant, faktai yra tokie: pareiškėja viešai skundėsi dėl to, kaip VTAT elgėsi proceso dėl jos sūnaus globos¹ metu, ir dėl VTAT darbuotojų profesinės kvalifikacijos. Tai ji padarė dviejuose straipsniuose nacionalinėje spaudoje ir interviu nacionalinėje televizijoje. Reaguodama į kritiką minėtos tarnybos vedėja davė interviu nacionaliniam dienraščiui, paminėdama teisme nagrinėjamą „išsituokusios trylikos metų berniuko“ motinos, kuri davė interviu televizijos laidai ir „apšmeižė“ VTAT, bylą. Tarnybos vedėja taip pat citavo vaiko ligos istoriją, kartais net tiesiogiai cituodama medicininės išvadas (pavyzdžiui, „Psichiatrų išvadoje nurodyta, kad šiuo metu berniukui geriausia <...> Psichiatrų išvadoje nurodyta, kad berniukas yra <...> Gydytojo nuomone, jo tikras tėvas iš berniuko reikalauja per daug <...> Motina įtarė, kad berniukas galėjo būti seksualiai išnaudojamas. Po gydytojų apžiūros jokių prievartos ženklų nenustatyta. Psichiatrų išvadoje taip pat sakoma, kad <...> Motina gydytojams pasakė, kad <...>“).

3. Konvencijos 8 straipsnyje ginamas medicininių duomenų, kaip esminės žmogaus intymumo dalies, konfidencialumas (žr. svarbiausius Teismo sprendimus bylose *Z v. Finland*, 1997-02-25, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-I, ir *M. S. v. Sweden*, 1997-08-27, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-IV, ir esminį Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1994-10-05 sprendimą *X. v. Commission*). Gydytojo ir paciento santykių konfidencialumas taikomas bet kokiai informacijai, kuria dalijamasi tarp gydytojo ir paciento, arba kurią gydytojas sužino apie pacientą gydymo metu. Pagal šį principą gydytojams ar kitiems sveikatos priežiūros specialistams draudžiama atskleisti pokalbių, tyrimų, medicininių įrašų turinį ir bet kokius medicininius duomenis apie pacientus, įskaitant psichiatrinę informaciją (žr. *Panteleyenko v. Ukraine*, Nr. 11901/02, 2006-06-29). Šiuo principu paremtas pasitikėjimo ryšys tarp medikų ir pacientų yra ypač svarbus ir diagnostikos procesui, kuris paremtas tikslios ligos istorijos įvertinimu, ir vėlesnei gydymo fazei, kuri dažnai nuo paciento pasitikėjimo mediku priklauso tiek pat, kiek ir nuo vaistų ar operacijų. Tai

¹ Pagal bylos medžiagą turėtų būti „proceso dėl sūnaus gyvenamosios vietos nustatymo metu“.

neginčijama medicinos praktikos dogma, nors ilgainiui atsirado šio principo išimčių, pavyzdžiui, atvejai, kai pacientas grasina susižaloti ar sužaloti kitus asmenis.

Pagal 8 straipsnį atskleisti konfidencialią medicininę informaciją leidžiama tik išimtiniais atvejais – informavus pacientą ir šiam laisva valia sutikus arba kompetentingai institucijai priėmus sprendimą, jeigu toks sprendimas proporcingas ir būtinas demokratinėje visuomenėje siekiant vieno iš minėto straipsnio antroje dalyje numatytų tikslų (palyginimui žr. pirmiau cituotą *Z v. Finland*, §§ 96–109, ir pirmiau cituotą *Panteleyenکو* sprendimą, §§ 54–62, kuriame Teismas paskelbė nepriimtiniu nebūtiną konfidencialios informacijos, susijusios su pareiškėjo psichine būseną ir psichiatrinį gydymą, atskleidimą teismo posėdžio metu).

Paciento sutikimas atskleisti konfidencialią informaciją taip pat gali būti numanomas iš aplinkybių. Pavyzdžiui, tiesiogiai paciento gydyme dalyvaujantys medikai paprastai turi prieigą prie medicininių duomenų. Net jei pacientas nėra tiesiogiai leidęs atskleisti savo medicininius duomenis, toks sutikimas numanomas iš to, kad pacientas priima gydymą. Sutikimas taip pat numanomas, kai keičiasi medikai ar pacientas perkeliamas iš vienos gydymo įstaigos į kitą, ar net į kitą valstybinę instituciją, pavyzdžiui, Socialinės apsaugos skyrių (žr. pirmiau cituotą *M. S. v. Sweden* sprendimą, § 42, kuriame Teismas nenustatė pažeidimo, kai medicininiai duomenys buvo perduoti iš vienos valstybinės įstaigos į kitą, siekiant įvertinti, ar pareiškėja atitiko teisinius reikalavimus socialinei išmokai, kurios ji prašė, gauti).

Tai, kad pacientas savanoriškai atskleidžia visuomenei tam tikrą konfidencialią informaciją, neatleidžia medikų nuo konfidencialumo pareigos. Tais atvejais, kai pacientas visuomenei atskleidžia tam tikrą konkrečią konfidencialios informacijos dalį, medikas gali tik patvirtinti arba paneigti paciento paviešintą informaciją. Medicininių duomenų konfidencialumas turi būti išlaikomas tol, kol tai nebėra svarbiausias interesas (žr. *Editions Plon v. France* sprendimą, Nr. 58148/00, § 53, ECHR 2004-IV, kuriame Teismas konstatavo, kad medicininės paslapties saugojimas neteko pagrindo, nes buvo parduota apie 40 000 knygos, kurioje atskleidžiamos buvusio prezidento Miterano sveikatos paslaptys, egzempliorių, be to, ji buvo išplatinta internete ir plačiai aptarta žiniasklaidoje). Todėl, kaip konstatavo dauguma (žr. 48 Teismo sprendimo pastraipą), kadangi „beveik visa“, bet ne visa ginčijama informacija, susijusi su pareiškėjos privačiu gyvenimu ir jos sūnaus sveikata, jau buvo atskleista visuomenei, teisė į medicininių duomenų konfidencialumą nebuvo numanomai prarasta.

Medicininį duomenų konfidencialumo pažeidimą galima pateisinti mediko profesinės garbės ir reputacijos gynimu. Jei mediko elgesys nagrinėjamas teismo civiliniame ar baudžiamajame procese, toks medikas gali atskleisti medicininius duomenis, kurie absoliučiai būtini jo ar jos elgesiui apginti. Bendra sveikatos priežiūros paslaugų kritika nepateisina konfidencialių medicininių duomenų atskleidimo.

4. Atsižvelgiant į šiuos principus iš bylos faktų aiškiai matyti, kad VTAT vedėja elgėsi neprofesionaliai. Jos elgesys labiau primena perdėtą reakciją, vienpusiškai ir iškreiptai apibūdinant realią ir atpažįstamą bylą, tinkamai neatsižvelgus į savarankišką vaiko gerovės interesą.

Iš tikrųjų VTAT vedėjos paminėtus bylos veikėjus puikiausiai galėjo atpažinti ne tik asmeniškai su byla susiję asmenys (pareiškėja, jos sūnus, vaiko tėvas ir buvęs pareiškėjos vyras bei naujasis pareiškėjos partneris), bet ir byloje dalyvavę specialistai (gydytojai ir psichiatrai, rūpinęsi vaiku), bei, dar blogiau, visuomenė bendrąja prasme. Bet kuris eilinis pilietis lengvai galėjo atpažinti 2001 m. birželio 15 d. straipsnyje VTAT vedėjos paminėtus asmenis, kadangi tarp straipsnių dienraštyje, pareiškėjos interviu televizijai ir VTAT vedėjos interviu dienraščiui, kuriame ji netgi konkrečiai paminėjo pareiškėjos interviu televizijai, į kurį reagavo, praėjo labai nedaug laiko. Taigi Žurnalistų etikos inspektoriaus išvada, kad „pareiškėja buvo atpažįstama“, yra teisinga.

5. VTAT vedėjos konfidencialumo pareigos pažeidimas yra dar sunkesnis dėl trijų svarbių faktų. Pirmia, VTAT vedėja atskleidė daugiau informacijos nei pareiškėja, ir ta informacija buvo ypač delikati ir žalinga susijusiems asmenims. Iš tikrųjų VTAT vedėja nesusilaikė neatskleidusi plačiajai visuomenei įtarimo dėl seksualinio vaiko išnaudojimo ir netgi medicininių tyrimų, atliktų siekiant patvirtinti šį įtarimą, rezultatų. Ji taip pat paminėjo pareiškėjos, kuri esą vieną kartą tapė vaiką už plaukų ir jam įkando, tariamą agresiją vaiko atžvilgiu bei gydytojams pateiktą motinos pasiaiškinimą. Šių faktų motina niekada neminėjo dienraščių straipsniuose ar duodama interviu televizijai.

Antra, konfidencialumo pareigos pažeidimą apsunkina tai, kad VTAT vedėjos duotame interviu pareiškėja pavaizduota kaip savanaudė, nestabili asmenybė, kuriai „reikalinga psichologinė pagalba“, kuri nesirūpina savo vaiko gerove ir netgi smurtauja prieš jį. Čia vėlgi, mūsų nuomone, labai svarbi Žurnalistų etikos inspektoriaus išvada, kad pareiškėjos „elgesys ir gyvenimo pasirinkimai buvo apibūdinti vienpusiškai, siekiant sudaryti neigiamą įspūdį“. Jei VTAT vedėja siekė apginti savo tarnybos ir jos medikų reputaciją nuo tariamo pareiškėjos „šmeižto“, pažeisdama savo konfidencialumo pareigą ir viešai pažemindama pareiškėją ji pasirinko

netinkamą būdą. Be to, pareiškėjos kritika tarnybai nebuvo pripažinta neteisėta, nes VTAT neinicijavo nei civilinio, nei baudžiamojo proceso prieš pareiškėją. Iš tikrųjų Vaiko teisių apsaugos kontrolierė netgi padarė išvadą, kad „VTAT darbuotojai nesiėmė visų veiksmų, kad apgintų berniuko interesus“, taip suteikdama pagrindą pareiškėjai kritikuoti VTAT.

Trečia, konfidencialumo pareigos pažeidimą akivaizdžiai apsunkina ir intensyvus visos istorijos aptarimas žiniasklaidoje. Šis aptarimas sustiprino neigiamą VTAT vedėjos žodžių poveikį, o ji tai suprato ir tuo pasinaudojo, siekdama tą poveikį kuo labiau padidinti. Toks elgesys yra mažų mažiausiai neprofesionalus.

6. VTAT direktorės elgesio neetiškumą aiškiai suvokė valstybės institucijos ir netgi pats dienraštis. Nors 2001 m. birželio 18 d.¹ dienraštyje išspausdintame atsiprašyme buvo pripažintas neetiškas 2001 m. birželio 15 d. publikuoto straipsnio ir interviu pobūdis, jis buvo pavėluotas ir neatitaisė VTAT vedėjos teiginiais pareiškėjai ir jos sūnui padarytos didžiulės žalos. Tas pats pasakytina ir apie Vaiko raidos centro 2001 m. rugsėjo 4 d. pripažinimą, kad VTAT vedėja, atskleidama pareiškėjos sūnaus ligos istorijos duomenis, pasielgė neetiškai.

Nepaisant Aukščiausiojo Teismo aiškaus nepritarimo VTAT direktorės elgesiui pareiškėjos ir jos sūnaus atžvilgiu teisingumas nebuvo įvykdytas. Nors Aukščiausiasis Teismas atskirojoje nutartyje teisingai kritikavo VTAT vedėją, nes pavišinti informaciją „nebuvo pagrindo ir visuomenės intereso žinoti“, prieštaringa nutartimi jis atmetė pareiškėjos kasacinį skundą, nepagrįstai argumentuodamas, kad pareiškėja buvo neatpažįstama. Taip elgdamasis Aukščiausiasis Teismas tinkamai neatsižvelgė į pareiškėjos teisę į privatumą ir atskirą vaiko interesą.

7. Dėl šių priežasčių darome išvadą, kad pareiškėjos teisė į privatumą buvo neteisėtai ir neproporcingai apribota, todėl buvo pažeistas 8 straipsnis.

¹ Pagal bylos medžiagą turėtų būti 2003 m. balandžio 18 d.